

Nr 12

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motioner angående kvinnlig tronföljd.

I de likalydande motionerna nr 360 i första kammaren av herrar *Holmberg* och *Virgin* samt nr 430 i andra kammaren av herrar *Bohman* och *Magnusson* i Borås yrkas, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning och förslag beträffande de grundlagsändringar som erfordras för att kvinnlig tronföljd skall kunna genomföras senast i samband med den förestående författningsreformen».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen i första kammaren.

Frågans tidigare behandling

Frågan om kvinnlig tronföljd aktualiserades i riksdagen åren 1952 och 1964, varjämte den berördes i ett särskilt yttrande till författningsutredningens slutbetänkande.

I en motion vid 1952 års riksdag hemställdes om utredning rörande sådana grundlagsändringar, som utan rubbning av successionsrätten för de tre då levande prinsarna möjliggjorde arvsrätt till tronen för kvinnliga medlemmar av konungahuset samt rätt för dem att vara regent, ordförande i tillförordnad regering och förmyndare för omyndig konung. Konstitutionsutskottet framhöll i utlåtande (nr 19) över motionen, att det förtjänade övervägas, om gällande grundlagsbud, som utesluter kvinnlig tronföljd och som inte heller medger val av regerande drottning om konungahuset utslöcknar på manssidan, kunde anses tillfredsställande. Spörsmålet syntes emellertid böra komma under omprövning i ett vidare sammanhang, varvid även övriga i motionen upptagna frågor borde beaktas. Utskottet förutsatte, att regeringen hade sin uppmärksamhet riktad på de berörda spörsmålen och tog de initiativ, som kunde påkallas. Med hänsyn härtill ansåg sig utskottet sakna anledning att tillstyrka någon framställning i ämnet från riksdagens sida. Motionen avslogs av riksdagen i enlighet med utskottets hemställan.

Författningsutredningen framhöll i motiven till sitt förslag till ny regeringsform (SOU 1963: 17, s. 135), att den inte haft i uppdrag att pröva principfrågan om monarki eller republik och att dess förslag därför framlades

utan diskussion av statsformen. Till följd härav ingick utredningen inte på de med tronföljden sammanhängande frågorna. I ett särskilt yttrande (SOU 1963: 16, s. 58) anförde emellertid tre ledamöter, att det oavsett inställningen till principfrågan om statsformen syntes uppenbart, att bibehållande av könsstreck vid tillsättande av statschefsposten inte kunde försvaras, varför kvinnlig tronföljd borde införas, dock utan brytande av den aktuella successionen.

Frågan om kvinnlig tronföljd återupptogs i motioner vid 1964 års riksdag. Konstitutionsutskottet uttalade i avgivet utlåtande (nr 24), att frågan uppenbarligen mycket nära sammanhänger med principfrågan om statsformen och därför bör betraktas i ett vidare sammanhang. Under hänvisning till de pågående övervägandena om författningsfrågan i stort, vilka inte borde föregripas, avstyrkte utskottet motionerna, vilka avslogs av riksdagen. I en reservation hemställde åtta ledamöter om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag angående sådana grundlagsändringar, som erfordras för att bereda kvinnliga medlemmar av konungahuset arvsrätt till tronen, dock utan brytande av gällande succession, samt behörighet att vara regent och ordförande i tillförordnad regering.

Det må slutligen antecknas, att möjligheten att statschefsämbetet utövas av förmyndare för omyndig konung avskaffats genom grundlagsändring som slutligt genomfördes år 1965. Reformen vidtogs i anslutning till att konungens behörighetsålder höjdes från 21 till 25 år. Har konungen inte uppnått den föreskrivna behörighetsåldern, skall enligt de nya stadgandena riksdagen välja en riksföreståndare. Såväl man som kvinna kan därvid ifrågakomma till val.

Utskottet

Då frågan om kvinnlig tronföljd upptogs i motioner vid 1964 års riksdag, framhöll utskottet, att detta spörsmål på grund av dess nära samband med principfrågan om statsformen bör betraktas i ett vidare sammanhang. Då utskottet fann sig inte böra tillstyrka en framställning från riksdagens sida, som kunde föregripa de pågående överläggningarna om en författningsreform, hemställde utskottet om avslag på motionerna. Riksdagen biföll denna hemställan.

De synpunkter, som sålunda anfördes år 1964, äger giltighet även nu.

Utskottet hemställer därför,

att motionerna I: 360 och II: 430 inte måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 15 februari 1966

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson, Torsten Andersson, Damström, fru Segerstedt Wiberg, herrar Sveningsson*, Erik Olsson, Carl Albert Anderson, Dahl*, Dahlén* och Hernelius; samt

från andra kammaren: herrar Adamsson, von Friesen, Henningsson, Wahlund, Magnusson i Tumhult, fru Thunvall, herrar Johansson i Trollhättan, Hamrin i Jönköping, Mossberg och Boo.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Sveningsson*, *Hernelius*, *Magnusson* i Tumhult och *Hamrin* i Jönköping, vilka anför:

Enligt vår mening bör kvinnliga medlemmar av konungahuset vara likställda med manliga med avseende på arvsrätt till tronen och behörighet att vara regent och ordförande i tillförordnad regering. Skälen för en reform i denna riktning har förstärkts genom att skillnad mellan man och kvinna inte infördes eller ens ifrågasattes beträffande riksföreståndarskap, då möjlighet till sådant öppnades genom grundlagsändring förra året. Det bör också påpekas, att ett kvinnligt statsråd kan vara — och f. ö. också har varit — ordförande i tillförordnad regering. Vi anser sålunda att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 360 och II: 430, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till sådana grundlagsändringar, som erfordras för att bereda kvinnliga medlemmar av konungahuset arvsrätt till tronen, dock utan brytande av den gällande successionen, samt behörighet att vara regent och ordförande i tillförordnad regering.